

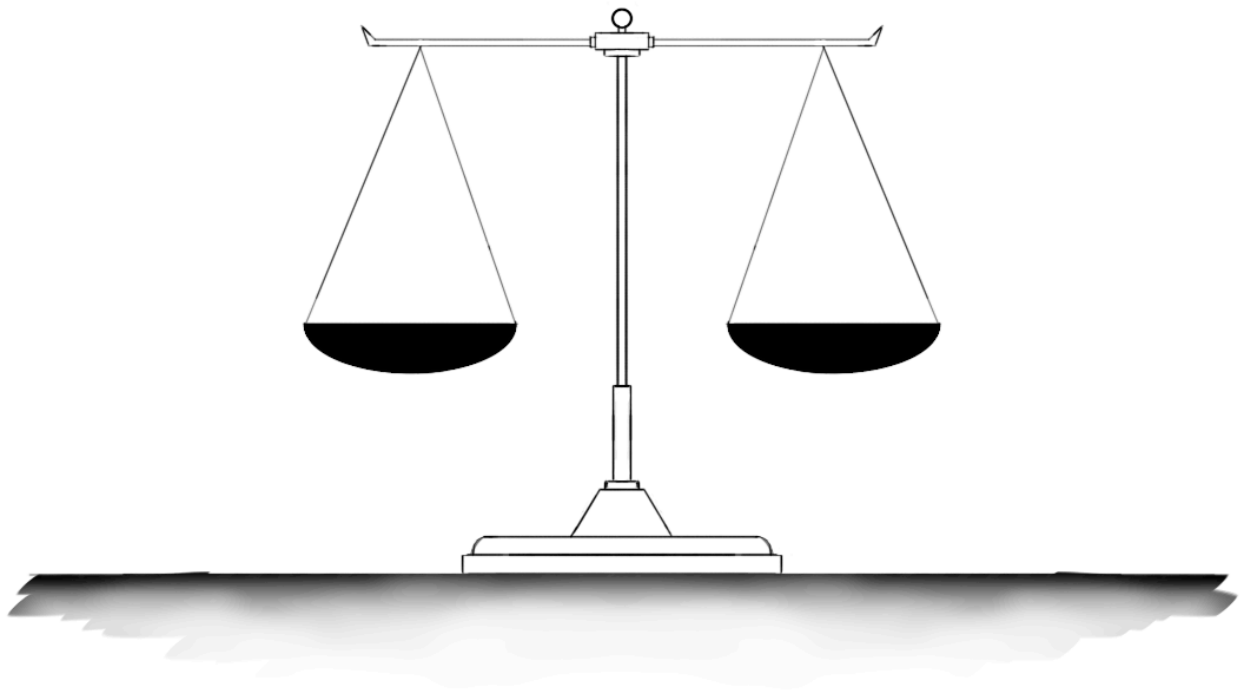

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU
Kandidatexamensarbete, 15 hp

Kreativitet under ansvar

Underlag för diskussion kring
landskapsarkitektens prioriteringar
i designprocessen

Alexander Henriksson

Fakulteten för Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap
Område Landskapsarkitektur, Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) Alnarp
Landskapsarkitekturprogrammet
2012-05-23

Omslagsbild: Våg – Digital teckning
Alexander Henriksson 2012-05-15

SLU, Sveriges Lantbruksuniversitet

Fakulteten för Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap
Område Landskapsarkitektur

Författare: Alexander Henriksson

Titel: Kreativitet under ansvar – Underlag för diskussion kring landskapsarkitektens prioriteringar i designprocessen

Titel: Creativity with responsibility – Basis for discussion of the landscape architect's priorities in the design process

Nyckelord: Design, Designprocess, Kreativitet, Landskapsarkitekt, Landskapsarkitektur, Landscape Design

Handledare (SLU): Sabina Jallow, Område landskapsarkitektur, SLU Alnarp

Examinator (SLU): Eva Gustavsson, Område Landskapsarkitektur, SLU Alnarp

Kurstitel: Kandidatexamensarbete i Landskapsarkitektur

Kurskod: EX0649

Omfattning (hp): 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Serienamn: Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2012

Program/utbildning: Landskapsarkitektprogrammet

Sammandrag

Vid varje nytt projekt står landskapsarkitekten inför en oändlig mängd ny information som direkt eller indirekt har potential att påverka projektets resultat. Hur navigerar och prioriterar landskapsarkitekten bland detta hav av information? I den här uppsatsen undersöks olika landskapsarkitekters och teoretikers tankar och åsikter kring hur de prioriterar i designprocessen. Målet är att skapa ett underlag som möjliggör för vidare studier och diskussion. Detta syftar till att skapa en större förståelse och insikt kring landskapsarkitektens yrkesroll och konstnärliga friheter. Genom ett litteraturstudie undersöks och diskuteras sex olika texter utifrån de tre, för uppsatsen valda, kategorierna: *landskapsarkitektens idé*, *platsens förutsättningar* och *människans behov*. Litteraturstudiet resulterar i slutsatsen att landskapsarkitekter kan ha skilda åsikter om ganska mycket men har samma tankesätt, att hur landskapsarkitekten prioriterar och förhåller sig till designprocessen är högst personligt samt att landskapsarkitekt är ett yrke som i hög grad påverkas av den aktuella *kontexten*.

Nyckelord: Design, Designprocess, Kreativitet, Landskapsarkitekt, Landskapsarkitektur, Landscape Design

Abstract

During each new project the landscape architect is overwhelmed by an infinite amount of new information that directly or indirectly has the potential to affect the results of the project. How does the landscape architect navigate and prioritize among this abundance of information? This paper explores various landscape architects and theorists thoughts and opinions about what they prioritize in their design process. The goal is to create a basis that allows for further studies and discussion. This aims to generate a greater understanding and insight into the landscape architect's professional role and artistic freedoms. Through a literature review six different texts are examined and discussed by using the three categories chosen for this paper, *the landscape architect's idea*, *site conditions* and *human requirements*. The study results in the conclusion that landscape architects may have different views on quite a lot but have the same mindset, that how the landscape architect prioritizes and relates to the design process is very personal and that the landscape architect is a profession which is highly influenced by the current context.

Keywords: Design, Designprocess, Kreativitet, Landskapsarkitekt, Landskapsarkitektur, Landscape Design

Förord

Detta självständiga arbete är resultatet av kursen EX0649 – Kandidatexamensarbete i landskapsarkitektur vid Landskapsarkitektprogrammet, SLU Alnarp. Jag har i detta arbete ämnat undersöka och diskutera hur landskapsarkitekten ser på sin roll i designprocessen och vad i sagda process som är av störst vikt.

Jag vill rikta ett stort tack till min handledare Sabina Jallow, för utmärkt stöd genom en stundtals ganska kaotisk process men också för goda diskussioner och intressanta synvinklar. Jag vill också tacka Frida Cartbo som genom processen läst mina texter och gett insiktsfulla kommentarer. Tack även till seminariegruppen för intressanta diskussioner kring ämnet.

Alexander Henriksson
Lund, 2012-05-22

Innehållsförteckning

Sammandrag	
Abstract	
Förord	
Innehållsförteckning	
Figurförteckning	
Inledning	9
Bakgrund	9
Mål och Syfte	9
Avgränsningar	9
Material och Metod	10
Litteraturstudie	10
Val av litteratur	11
Presentation av litteratur	11
Begreppsförklaringar	13
Disposition	13
Teoretisk bakgrund	13
Landskapsarkitekten – specialiserad generalist?	13
Landskap och plats – i en designkontext	14
Designprocessen & Begränsningar	15
Fokus	16
Landskapsarkitektens idé	16
Platsens förutsättningar	17
Människans behov	19
Sammanställning	21
Avslutande diskussion och reflektion	24
Slutsatser	24
Metoddiskussion	26
Källkritik	26
Vidare studier	27
Avslutande reflektion	28
Referenser	29
Tryckta källor	29
Elektroniska källor	29

Figurförteckning

Figur 1. Förklaring av diagram	11
Figur 2. Modell över designprocessen	15
Figur 3. Diagram: Stefan Bernard, Hans Loidl	21
Figur 4. Diagram: James Corner	21
Figur 5. Diagram: Seamus W. Filor	22
Figur 6. Diagram: Davorin Gazvoda	22
Figur 7. Diagram: Steven Krog	23
Figur 8. Diagram: John Ormsbee Simonds	23
Figur 9. Sammansatt diagram över Fokus	24
Figur 10. Sammansatt diagram över textinnehåll	24
Figur 11. Sammansatt diagram med fokuspunkter	24
Figur 12. Cirkel av förhållanden	25
Figur 13. Diagram över fokus, som symbol för landskapsarkitekten	25

Alla diagram och bilder som omnämns i Figurförteckningen är skapade av Alexander Henriksson, 2012-05-18.

Inledning

Bakgrund

"Why are there so few manmade landscapes which persuade us to launch a purposeful excursion or cause us unexpectedly to change an itinerary? Why are there so few fascinating, new landscapes that we must see? And why do many of those which are provocative so often come from the pens of building architects –Ambasz, Rob and Leon Krier, and SITE, to mention a few? Or from the so-called Earth Artists who manipulate large-scale earth forms?" (Krog, 2002 sid. 58)

Det finns i huvudsak två anledningar till mitt val av ämne för den här uppsatsen. Den första rör skillnader jag sett mellan skapandet av landskapsarkitektur och mitt förra stora intresse, konst. När jag började mina studier vid Landskapsarkitektprogrammet på Alnarp lade jag märke till att det fanns påtagliga skillnader mellan dessa två intressen. En skillnad, och den för uppsatsen mest intressanta, är hur mycket av konstnärens eller arkitektens egna tankar och visioner som tillåts styra i designprocessen. Inom konsten är konstnären allt, det är dennes vision som helt dominerar processen. I landskapsarkitekturen står förvisso arkitekten för visionen men det finns samtidigt ett oändligt antal andra parametrar och förutsättningar som ska tas i beaktande och vägas in. Jag insåg att det jag nu designade och skapade skilde sig från konst, jag fick lära mig ett annat sätt att förhålla mig till mitt eget skapande.

Den andra anledningen har sin grund i den artikel från vilket ovanstående citat är hämtat. Artikeln *Creative risk taking*, skriven av Steven Krog (2002), läste jag inför ett litteraturseminarium under mitt första år på landskapsarkitektutbildningen. Han menar i sin artikel att vi som landskapsarkitekter överlag inte vågar ta risker i vår designprocess, att vi sällan går utanför ramarna. Vidare undrar han huruvida vi skapar något mer genom våra förändringar av landskapet än en lösning på fysiska problem (Krog, 2002). Tillför vi som landskapsarkitekter något från till exempel oss själva, konsten eller samhället i vår design eller skapar vi enbart utifrån platsens förutsättningar och klientens ambitioner? Artikeln tillsammans med min bakgrund inom konsten startade en tankeprocess som följt mig genom utbildningen, en fråga om hur landskapsarkitekten förhåller sig till sitt skapande och sin designprocess. Vad är den viktigaste drivande faktorn i designarbetet?

I den här uppsatsen diskuteras olika landskapsarkitekters i text uttryckta åsikter och synvinklar på hur de förhåller sig till ovanstående frågeställningar. Inte så mycket för det eventuella svaret utan framförallt för att ge möjlighet till en konstruktiv diskussion landskapsarkitekter emellan.

Mål och Syfte

Målet är att skapa ett underlag som ger möjlighet till vidare studier och diskussion kring landskapsarkitektens syn på sin roll i designprocessen och vad i denna process som är den för landskapsarkitekten viktigaste komponenten att förhålla sig till.

Syftet är att få en större inblick i och förståelse för vad landskapsarkitektens yrkesroll och konstnärliga friheter är idag, underlätta för samtal kring ämnet, samt hur landskapsarkitekten med den kunskapen vid behov kan bryta och tänja mot dessa normer.

Avgränsningar

Diskussionen som förs i litteraturstudiet genom de utvalda texterna täcker inte in och har heller inte som avsikt att täcka in hela landskapsarkitekturdisciplinens olika rörelser, teorier och tankesätt. Snarare handlar diskussionen om de utvalda texternas relation mellan varandra utifrån frågeställningarna. Åsikterna och resonemangen som uttrycks i texterna kan heller inte antas stämma helt överens med författarens personliga åsikter och tankar eftersom det endast rör sig om en text per författare. Det är alltså inte författarna som porträtteras och diskuteras i litteraturstudiet utan de enskilda texterna. Textens innehåll är relevant även om författaren skulle visa sig ha publicerat en text som motsäger den i litteraturstudiet refererade.

Frågeställningarna för uppsatsen rör de i text uttryckta tankarna om hur en landskapsarkitekt kan eller bör förhålla sig till designprocessen och sitt skapande. Frågor som *hur* detta kan te sig eller *när* det är lämpligt att agera på vilket sätt behandlas överlag inte då detta skulle vara alltför omfattande. Diskussionen handlar istället om på vilka olika sätt vi kan välja att agera, inte hur det sen får uttryck i den fysiska gestaltningen.

Definitionerna av *landskapsarkitekt*, *landskap* och *plats* samt *designprocessen* och *begränsningar* som finns under kapitlet *Teoretisk bakgrund* utgår från de sex utvalda författarnas texter samt de kompletterande källorna. Uppsatsen ämnar alltså inte att reda ut, definiera och problematisera dessa begrepp på en generell nivå. Definitionerna är gjorda för att ge läsaren en bild av hur de aktuella författarna i sina texter definierar begreppen, detta för att underlätta förståelsen i litteraturstudiet.

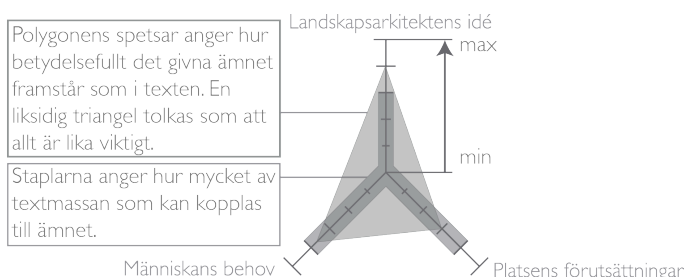
Material och Metod

Litteraturstudie

Uppsatsen bygger på ett litteraturstudie där sex litterära källor diskuteras mot varandra kring de givna frågeställningarna. Valet av litteraturstudie som metod är lämpligt då det skapar möjlighet till att inom ramen för ett kandidatarbete sammanställa och diskutera flera olika texters åsikter och synvinklar. De utvalda texterna har behandlats kvalitativt (Davidsson, Patel 2003, sid 118-125) och med ett hermeneutiskt förhållningssätt (Davidsson, Patel 2003, sid 28-31). I de fall texterna utgjorts av hela böcker har i första hand innehållsförteckning, baksidetext, källförteckning, introduktion, sammanfattning samt de kapitel som ansetts relevanta lästs och använts i litteraturstudiet. Resterande kapitel har lästs översiktligt för att få en bättre helhetsbild av boken (Davidsson, Patel 2003, sid 44).

Litteraturstudiet presenteras som en löpande text med utbrutna citat i högerkant samt diagram och text i en sammanställning. Den löpande texten behandlar inte källorna var för sig eller i sin helhet då det är deras olika synvinklar i relation till varandra som är viktig. Istället är studien tematiskt indelad i tre olika rubriker under huvudkapitlet *Fokus*. De tre rubrikerna *Landskapsarkitektens idé*, *Platsens förutsättningar* och *Människans behov* som bygger upp kapitlet har valts ut allt eftersom läsningen av litteraturen pågått. De är alltså formulerade utifrån de utvalda texternas innehåll. Källorna tas upp i den mån och ordning de berör det ämne som avhandlas i det givna kapitlet. På så sätt ställs de olika författarna mot varandra direkt i texten och läsaren behöver själv inte leta efter kopplingar eller konflikter mellan de olika texterna. Därmed skapas en lättläst text som leder läsaren genom de olika resonemang och tankar som källorna berör. De högerställda citaten har i uppgift att snabbt kunna guida läsaren genom hela litteraturstudiet och förtydliga vad huvudtexten berör för ämne. Under Inledning finns även kapitlet *Teoretisk bakgrund* där ett antal begrepp redogörs och definieras utifrån de utvalda texterna för att underlätta läsningen i litteraturstudiet.

Litteraturen sammanställs i slutet av litteraturstudiet genom ett för varje källa eget diagram (Figur 2–7), utvalda citat och korta sammanfattningar. Ur den löpande texten, diagrammen, citaten och sammanfattningarna dras sedan slutsatser, förslag till framtida frågeställningar och reflektioner. Modellerna ska inte förväxlas med en kvantitativ bearbetning (Davidsson, Patel 2003, sid 109–118). Deras syfte är inte att ange exakta siffror utan ska snarare ge en fingervisning om vart författarna utifrån de tre rubrikerna i sin text har sitt fokus. De visar också en ungefärlig bild av hur mycket textmassa som berör de tre olika rubrikerna. Det finns inte heller där exakta siffror, det anses inte relevant då resten av litteraturstudiet är av en kvalitativ karaktär. I figur 1 ges en förklaring till hur diagrammen utläses.

Figur 1. Förklaring av diagram

Val av litteratur

De litterära källorna har valts i relation till varandra för att skapa utrymme och möjlighet till diskussion. De representerar alltså inte en sammanställning av den samlade landskapsarkitektdisciplinens olika teorier, rörelser och tankesätt då detta är alltför komplext och tidskrävande för att rymmas i en kandidatuppsats. Texterna kan istället liknas vid ett samtal mellan ett antal olika parter där de i text för fram sina argument för ett visst förhållningssätt. Jag som författare kan då liknas vid samtalsledaren som för samtalet framåt.

Hur har jag då lokaliserat passande litteratur? Mitt tillvägagångssätt kan beskrivas som en sekvens. Jag började med att gå igenom för mig redan känd litteratur inom ämnet. I dessa texter studerade jag källförteckningen för att få tips om nya författare och texter. I min genomläsning av texterna noterade jag även vilka specifika ord och termer författarna använder sig av för att få tips till framtida sökord. Dessa nya författare och sökord har jag sedan sökt efter i sökdatabaser och bibliotekskataloger. När jag väl hittat texter som berör ämnet har jag upprepat sekvensen på de nya källorna för att på så vis försöka hitta ännu fler källor. Genom samtal med handledare har även ett antal nya författare och texter kommit på tal.

Den utvalda litteraturen har fått en av två olika funktioner, *huvudkälla* eller *kompletterande källa*. Huvudkällorna är de texter som bygger upp själva litteraturstudiet med sina olika argument och synvinklar. De kompletterande källorna är valda för sina välutvecklade tankar inom ett visst område som berör diskussionen i en viss del av litteraturstudiet, de berör alltså inte frågeställningen direkt utan är skrivna i ett annat syfte. Fyra stycken kompletterande källor har valts ut för att ingå i litteraturstudiet. *On site* (Landscape Architecture Foundation, 2009) har valts ut för att ge en inblick i var landskapsarkitekturen i Europa står idag och är på väg. Antologin *Site Matters* (Burns, Kahn, 2005) väljs för sina konkreta och välutvecklade resonemang kring begreppet *plats* (engelska: *site*). Den tredje kompletterande källan är från arkitekten och psykologen Bryan Lawson (1980) med boken *How designers think: The design process demystified*. Den har valts för sina resonemang kring designprocessen. Den fjärde och sista källan är Europeiska landskapskonventionen för dess definition av landskap (Council of Europe [online], 2012-05-06).

Ytterligare litteratur har lästs under arbetets gång men har sedan inte tagits med i litteraturstudiet. Exempel på sådan litteratur är *Harvard Design Magazine*, *Journal of Landscape Architecture*, ytterligare artiklar ur Simon Swaffields *Theory in landscape architecture* varifrån Steven Krogs artikel är hämtad, Catheriner Dees *Form and Fabric in landscape architecture* samt Tim Richardsons *Avant Gardeners* för att nämna några.

Presentation av litteratur

Terra fluxus

ur *The Landscape urbanism reader*

James Corner

Terra fluxus ingår i antologin *The Landscape urbanism reader*. I texten argumenterar och diskuterar författaren James Corner för *landskapsurbanismen* som ett attraktivt om än svårrealiserat planerings- och designideal. Vidare redogörs vad som är grunden för det synsätt som präglar landskapsurbanismen. Relationen mellan *landskap* och *urbanism* samt idén om vår miljö som horisontella ytor som flyter ihop med varandra (Corner, 2006). Terra fluxus är vald som representant för landskapsurbanismens tankar. James Corner är yrkesverksam landskapsarkitekt och teoretiker, driver den internationellt välkända studion *Field operations* samt är *Professor of Landscape Architecture* och *Department Chair Landscape Architecture* vid University of Pennsylvania, School of Design (PENN). (*Field operations* [online], 2012-05-06) I sina texter och publikationer har han bland annat varit aktiv i diskussionen kring *landskapsurbanism* och fått stor internationell uppmärksamhet för projektet *The High Line*, New York.

Opening Spaces – Design as landscape architecture

Hans Loidl, Stefan Bernard

I boken försöker författarna undersöka och svara på frågan om vad landskapsarkitekter faktiskt gör som designers (Bernard, Loidl 2003, baksida). Den består av relativt lite löpande text men är rikligt illustrerad med diagram, modeller och illustrationer. Till litteraturstudiet används framförallt de två första kapitlen samt delar av det sista då det är där författarna behandlar sitt förhållningssätt till landskapsarkitekten som designer och designprocessen. De senare kapitlen berör främst hur landskapsarkitekten designar en fysisk miljö och är därför inte lika intressanta för uppsatsens ämne. Boken är vald på grund av sina tankar om landskapsarkitekten som designer. Bokens fokus i sin helhet kretsar kring gestaltning av fysiska miljöer. Författarna Hans Loidl och Stefan Bernard är båda yrkesverksamma landskapsarkitekter i Berlin med egna studios. Sedan 1982 är Loidl även professor vid Technische Universität Berlin. (Bernard, Loidl 2003, sid 190)

The Nature of landscape design and design process

ur Landscape and Urban planning

Seamus W. Filor

Artikeln är uppdelad i två delar, först definierar författaren *vad* landskapsdesign är för att sedan i den andra delen diskutera processen bakom landskapsdesign och huruvida den är viktig och i så fall vad som är viktigt. Mycket av artikelns innehåll härstammar från författarens bok *The process of landscape design*. Anledningen till att valet föll på artikeln och inte boken är att artikeln i större utsträckning behandlar författarens förhållningssätt eller önskade förhållningssätt till designprocessen (Filor, 1994). Boken lägger större fokus på att studera vad som händer med ett projekt efter "slutförandet" genom fallstudier. Artikeln valdes för sin diskussion kring landskapsarkitektens designprocess där författaren argumenterar för att landskapsarkitektens vision är av mycket stor vikt. Seamus W. Filor är en landskapsarkitekt och lektor från *Department of Architecture, University of Edinburgh* (Filor, 1994, sid 121).

Characteristics of modern landscape architecture and its education

ur Landscape and Urban planning

Davorin Gazvoda

Huvudbudskapet i artikeln kretsar kring landskapsarkitekten som ett yrke med en ovanligt stor kunskapsbredd. Landskapsarkitektens förmåga att simultant arbeta i vitt skilda skalor samt den uppsjö av yrkesområden som tangerar och kompletterar sätter landskapsarkitekten i en speciell position. Därför, menar författaren, blir en kreativ analys av största vikt. Texten valdes just för sina argument kring analysen i designprocessen. Författaren Davorin Gazvoda är en slovensk *assistant professor* vid Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Slovenien samt landskapsarkitekt. Hans forskning kretsar kring metoder för landskapsdesign och framförallt korrelationen mellan landskapsplanering och storskalig landskapsdesign (Gazvoda, 2002, sid 133).

Creative risk taking

ur Theory in landscape architecture

Steven Krog

I *Creative risk taking* frågar sig författaren Steven Krog varför så få landskap designade av landskapsarkitekter får vår fantasi och nyfikenhet att vakna till liv. Krog lägger fram sin tes om landskapsarkitekten som skyddar sig bakom designprocessen och sällan kommer längre än till ett funktionellt förslag. Författaren önskar se en yrkeskår som vågar tänja på gränser och närma sig konstens arena (Krog, 2003). Texten valdes för tankarna om risktagande i designprocessen, att den även är den text som är delar till bakgrunden för den här uppsatsen gör den ännu mer aktuell. Steven Krog är en yrkesverksam landskapsarkitekt i USA och driver studion *Steven R Krog – Landscape architect PC*. (Steven R Krog – Landscape architect PC [online], 2012-05-06)

Landscape architecture: a manual of site planning and design

John Ormsbee Simonds

I boken landscape architecture försöker författaren greppa allt vad en landskapsarkitekt bör veta. En systematisk genomgång av det författaren anser är landskapsarkitektens kunskapsområde. För uppsatsen har framförallt de två första samt sista kapitlet använts då författaren där för fram sin syn på hur en landskapsarkitekt bör designa och i vilket syfte. Han för fram en landskapsarkitektur där ett tungt fokus ligger på att skapa landskap för upplevelser, inte funktioner. En landskapsarkitekt, menar författaren, ritar alltså inte en väg utan han eller hon skapar utrymme för en upplevelse av rörelse (Simonds, 1983). Boken valdes för författaren filosofiska resonemang kring landskapet som upplevelser. John Ormsbee Simonds var en amerikansk landskapsarkitekt, verksam i över femtio år och med mer än 500 byggda projekt. Han hade i sina designteorier starka influenser från östasiatiska traditioner så som taoism och buddism och betonade vikten av att planera upplevelser snarare än platsen och objekt (George A. Smathers Libraries [online], 2012-05-06).

Begreppsförklaringar

Koncept, Vision

Begreppen används i litteraturstudiet som synonymer till *Landskapsarkitektens idé*.

Landskapsarkitektens idé

En av de tre kategorier som valts ut för litteraturstudiet. Med *landskapsarkitektens idé* menas att tyngdpunkten i designprocessen läggs på landskapsarkitektens egna visioner, idéer och koncept.

Människans behov

En av de tre kategorier som valts ut för litteraturstudiet. Med *Människans behov* menas att tyngdpunkten i designprocessen läggs på att skapa platser som på något sätt uppfyller ett mänskligt behov.

Platsens förutsättningar

En av de tre kategorier som valts ut för litteraturstudiet. Med *Platsens förutsättningar* menas att tyngdpunkten i designprocessen läggs på att designa en gestaltning som grundar sig i förutsättningar som finns på platsen och kringliggande landskap såsom exempelvis grundvattennivå, befintlig växtlighet, vägar, klimat, topografi mm.

Disposition

För att skapa en bättre förståelse inför ämnet som diskuteras i litteraturstudiet finns i Inledningen kapitlet *Teoretisk bakgrund*. Där definieras och diskuteras begreppen *landskapsarkitekt*, *landskap* och *plats* samt *designprocess* och *begränsningar* utifrån de utvalda texterna samt kompletterande källor. Detta kapitel är tänkt att ge läsaren en introduktion till hur författarna definierar dessa begrepp. Begreppen som behandlas i detta kapitel har alltså en indirekt koppling till uppsatsens frågeställningar. I kapitlet *Fokus* redogörs och diskuteras författarnas genom texterna uttryckta tankar kring de tre utvalda kategorierna: *Landskapsarkitektens idé*, *Platsens förutsättningar* och *Människans behov*. Här tas både argument för och emot upp från de olika källorna. I *Sammanställning* sammanfattas litteraturen i form av diagram, citat och korta texter för att sedan kunna diskuteras i det fjärde och sista kapitlet, *Avslutande diskussion*.

Teoretisk bakgrund

Landskapsarkitekten – specialiserad generalist?

The Hunter and the philosopher, Fundamentals, Land, Water, Plants, Climate, Site, Spaces, Visible landscape, Circulation, Structures, Habitations, Community, The City, Region, Environment, Epilogue. John Ormsbee Simonds ger i innehållsförteckningen till sin bok *Landscape Architecture: a manual of site planning and design* (1983, sid VI-VII) läsaren en gedigen samling överrubriker. Målet och intentionen är klar; att försöka klargöra och redogöra, om än ytligt, vad landskapsarkitekten faktiskt gör och vad det där med *landskap* är för något. Man skulle kunna avfärda ett sådant försök som dumdrigt och orealistiskt men andra författare ger oss ledtrådar till att så inte nödvändigtvis måste vara fallet. Tvärtom kan det vara så att det precis är det landskapsarkitekten är, *bred*. För att använda den slovenske landskapsarkitektens Davorin Gazvodas (2002)

ordval så är landskapsarkitekten av en *egendomlig karaktär*. Han menar att landskapsarkitektens konkurrenskraft och specialistkompetens ligger just i den enorma bredd landskapet erbjuder. Landskapsarkitekten närmar sig i sitt arbete och skapande både konstnärens, ekologens, grafikerns, ingenjörrens och sociologens kunskapsområden för att nämna några. Det som skiljer landskapsarkitekten från dessa är förmågan att se helheten och relationen mellan dessa specialområden (Gazvoda, 2002, sid. 117). John Ormsbee Simonds påpekar att landskapsarkitekten inte bara kan se till människan i sin design, allt vad jorden innehåller ska tas hänsyn till (Simonds, 1983, sid. 7). Landskapsarkitekten bör inte, fortsätter Gazvoda, sträva efter att bli lika smal och specialiserad i sin kompetens som exempelvis ekologen eftersom han eller hon då förlorar sin bredd som landskapsarkitekt. Konstnärer gör stundtals fantastiska verk och ingenjörer gör beräkningar som de flesta landskapsarkitekter inte kan komma i närheten av men de skapar inte landskapsarkitektur då de saknar grunden för landskapsarkitektens yrkeskompetens, en bred kunskap kombinerat med vetenskapsmannens analytiska förmåga och konstnärens kreativitet (Gazvoda, 2002, sid 132-133).

Även Seamus W. Filor (1994) har i sin artikel ett liknande resonemang. Tre viktiga delar i ett projekt är *platsen, syftet och designern*. Tillsammans bildar de en till synes oöverskådlig mängd information som behöver behandlas. Landskapsarkitekten har i uppgift att välja och väga de olika problem, förutsättningar och möjligheter som finns i alla dessa tre delar mot varandra. För att kunna dra sådana slutsatser krävs kunskap inom många olika områden och framförallt förmågan att se helheten (Filor, 1994, sid. 122-123). Eller som det formulerats i *On Site*, "it is first of all the specific site and the landscape architect's sensitivity to its intrinsic geographical and historical characteristics and processes that inspire new functions and forms." (Landscape Architecture Foundation, 2009, sid 14).

Landskap och plats – i en designkontext

Hur kan landskapsarkitekten närma sig det komplexa landskapet? Hur görs landskapet greppbart i en designkontext? I de allra flesta fallen finns det till varje projekt en utvald byggplats (Burns, Kahn, 2005, sid X). Den enskilda platsen med kringliggande landskap är alltså oftast det som landskapsarkitekten har att förhålla sig till i en designsituation. Teoretiseringar av begreppet *plats (engelskans Site)* i denna kontext har dock länge varit knapphändiga i sin information och få till antalet (Burns, Kahn, 2005, sid VIII-IX). I Carol Burns och Andrea Kahn antologi *Site matters* som just behandlar det ämnet definierar de tre olika aspekter av *plats* utifrån grundtanken att en plats alltid påverkar och påverkas av sin omgivning. Den första, *kontrollområdet (area of control)*, definierar det givna området och dess fysiska gränser. *Påverkningsområdet (area of influence)* utgörs av de krafter och processer som påverkar platsen oavsett om de härstammar från den. Den tredje och sista, *effektområdet (area of effect)*, anger vad platsen kommer generera för konsekvenser för kringliggande områden (Burns, Kahn, 2005, sid XII). Platsen är alltså inte endast en enskild plats utan även en del av en dynamisk helhet, en del av landskapet.

I *Terra fluxus* använder sig James Corner (2006) av ett liknande tankesätt där relationen mellan platser är av stor vikt. Landskapet består av oändligt många processer, dessa bildar tillsammans en vidsträckt matta. Gränsen mellan stad och åker är bara en färgskiftning, de är fortfarande invävda i samma matta. Alltså är staden lika mycket landskap som åkern eller skogen och på samma sätt som det i staden finns inslag av "naturliga" miljöer letar sig också de urbana sig in i de naturliga. Landskapet bygger inte på objekt och tydliga avgränsningar utan på processer och gradvisa övergångar (Corner, 2006, sid 28-31). Även Seamus Filor har ett liknande resonemang om än inte lika konceptuellt och utbroderat. Han nämner tiden som ett centralt begrepp i diskussionen kring landskap, så viktigt att det till och med ses som en av de aspekter som särskiljer landskapsarkitekten från närliggande yrken (Filor, 1994, sid. 124).

Gazvoda talar om ett landskap som bokstavligt talat lever och hur den insikten är central för landskapsarkitektens sätt att designa och prioritera (2002, sid. 132). Landskapskonventionen definierar landskap som ett område, så som det upplevs av människor, vars karaktär är resultatet av interaktionen mellan människa och natur (Council of Europe [online], 2012-05-06). Landskapet är, för att sammanfatta,

enligt dessa författare något levande. På vilket sätt och hur det påverkar deras sätt att designa, där finns det meningsskiljaktigheter, men grunden är densamma. Landskapet är mer än mark pyntad med växter, landskapet är dynamiskt, levande och oerhört komplext (Filor, 1994, sid 122; Gazvoda, 2002, sid 132; Corner, 2006, sid 29; Bernard, 2003, sid 8-9; Simonds, 1983; Krog, 2002, sid 62).

Designprocessen & Begränsningar

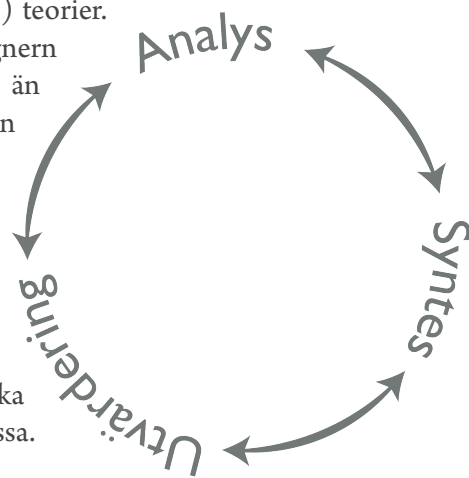
Designprocessen är ett begrepp som försöker teoretisera och förklara hur arbetsprocessen för människor inom ett designyrke ser ut. Bryan Lawson (1980) gör en distinktion mellan inhemsk/folklig eller hantverksmässig design och professionell design. De flesta människor designar alltså men inte på samma sätt som en professionell. Den folkliga och hantverksmässiga design karaktäriseras av ett *görande*, designern skapar något med sina händer. Den professionella designen däremot, handlar snarare om att planera för att sedan kunna skapa (Lawson, 1980, sid. 10–17). Design för en professionell designer, exempelvis en landskapsarkitekt, är alltså oftast att på en symbolisk nivå kommunicera framtida form. Att skapa förutsättningar så att någon annan förstår hur han eller hon ska gå tillväga för att skapa det som designern tänkt (Bernard, Loidl, 2003, sid. 31).

Det finns diagram och teorier som försöker visualisera och förklara hur denna process ter sig. Lawson hävdar dock att dessa diagram lika lite lär en designer designa som ett barn lär sig gå genom att studera instruktioner (Lawson, 1980, sid. 28). Processen är alltför personlig och kaotisk för att den typen av detaljerade diagram och förklaringar ska fylla någon större funktion (Lawson, 1980, sid. 28; Filor, 1994, sid. 122–123). Till denna uppsats används en förenklad och övergripande modell för att förklara designprocessen (Figur 2). Att problematisera och diskutera designprocessen i någon större grad faller utanför detta arbetets omfattning.

Denna modell för designprocessen (Figur 2) består av tre steg: *analys*, *syntes*, och *utvärdering*. Modellen stödjer sig på Filor (1994) och Lawsons (1980) teorier.

De tre stegen har ingen bestämd ordningsföljd utan används när designern anser att det är passande. Designprocessen är alltså cyklisk snarare än linjär. I analysen undersöks de befintliga förutsättningarna. Syntesen fastslår vad som är en lämplig åtgärd och i utvärderingen utvärderas syntesens lämplighet. Om det behövs, vilket det alltid gör, används dessa steg om och om igen för att på så vis utveckla projektet i vald riktning.

En viktig del i designprocessen är att fastslå vilka begränsningar projektet har. Genom att definiera dessa kan designern fastslå vilka *designproblemen* är och därmed försöka hitta lösningar till dessa. Begränsningarna kan utgöras av till exempel förutsättningar på platsen, krav från klienten, myndigheter, framtida eller nuvarande brukare, krav från studion där designern arbetar samt idéer och principer från designern själv. Begränsningarna ses inte bara som något som håller tillbaka designern utan är också en stor källa till inspiration och nya möjligheter (Bernard, Loidl, 2003, sid. 36–39; Filor, 1994, sid. 123–124; Lawson, 1980, sid. 38–91). Designern måste bestämma sig för hur han eller hon förhåller sig till de olika begränsningarna. De tre kategorier som diskuteras i litteraturstudiet och som valts utifrån litteraturen är just tre olika övergripande och för landskapsarkitekten relevanta begränsningar. De är *landskapsarkitektens idé*, *platsens förutsättningar* och *människans behov*.

Figur 2. Modell över designprocessen – En cyklisk process där de olika stegen inte har någon inbördes ordning.

Fokus

Landskapsarkitektens idé

Hur stor plats får landskapsarkitektens egna tankar, visioner och idéer ta i designprocessen? I ett designprojekt, menar Seamus W. Filor (1994), återkommer alltid åtminstone tre specifika komponenter. *Platsen* och det som kretsar kring denna, *syftet* platsen ska få genom gestaltningen och *designern* själv, i detta fall alltså landskapsarkitekten. Syftet och platsen utgör en grund för gestaltningen, här formuleras möjligheter, krav, önskningar och restriktioner från både klienten, samhället och "landskapet". Landskapsarkitekten får rollen som designer och samordnare (Filor, 1994, sid. 122-123). Då platsen i fråga även påverkas av långt mer än det som ryms innanför dess gränser (Burns, Kahn, 2005, sid. XII) och om landskapets höga komplexitet samtidigt räknas in (Simonds, 1983) uppstår en situation där landskapsarkitekten är fullkomligt omgiven av en stor mängd information. I en sådan situation, menar Filor, är landskapsarkitektens idéer av ytterst stor vikt. Idéerna, vare sig de kommer från designerns fantasi och förutfattade tankar eller platsens förutsättningar måste, testas på ett analytiskt och rationellt sätt för att sedan ge mer material till den fortsatta processen. I sin text nämner och beskriver han kort tre olika platser och projekt av ungefär samma storlek och med någorlunda liknande förutsättningar. Vidare visar han hur olika dessa projekt utvecklas och sedan realiserar, dels beroende på förutsättningar och andra faktorer men också på grund av landskapsarkitektens visioner om vad som är möjligt och förnuftigt (Filor, 1994, sid. 126-129). Det går inte att utkristallisera hur en plats ska gestaltas endast med hjälp av *platsen* och *syftet*. Det är med visionen och idén som landskapsarkitekten styr projektets riktning (1994, sid. 123). Filor hävdar att landskapsarkitektens vision eller idé är den viktigaste komponenten i designprocessen (1994, sid. 129).

So, to conclude this paper, I would suggest that the Design Vision is the most important component of the Design Process.

(Filor, 1994, sid 129)

Perhaps the most important characteristic of any good design is that of the linking idea, the concept, the over-arching theme, the "thread running through": [...] Good landscape architecture is always (also) a spatial/material interpretation, implementation of a theme, an idea.

(Bernard, Loidl, 2003, sid 166)

Filor får medhåll från ett flertal av författarna. Steven Krog för i sin artikel *Creative risk taking* (2002) fram en tes om landskapsarkitekten som inte vågar ta risker i sitt designarbete. Han anser att landskapsarkitekten i en alltför hög grad förlitar sig på designprocessen som något som av sig självt löser problem. Landskapsarkitekten måste våga ta risker, känna skräck och otrygghet inför sitt designarbete. För god design krävs känslor, energi, intuition och intellekt. Designprocessen genererar mycket information, ofta användbar sådan, men den ger inte av sig självt *insikt*. För att få det behöver landskapsarkitekten addera sina tankar, visioner och känslor (Krog, 2002, sid. 58-59). Krog önskar se en landskapsarkitektur som närmar sig konsten, som utmanar människans bild och upplevelser av landskapet och bidrar till att fördjupa vår kunskap om vår mänsklighet (2002, sid. 60.-64). För den typen av utforskande krävs en landskapsarkitekt som har en stor frihet i sitt kreativa arbete, frihet att välja och frihet i att få testa sina idéer.

There is simply no point whatsoever in addressing any of the above themes for their own sake. The collective imagination, informed and stimulated by the experiences of the material world, must continue to be the primary motivation of any creative endeavor. [...] Public space in the city must surely be more than mere token compensation or vessels for this generic activity called "recreation".

(Corner, 2006, sid. 32)

I *Opening Spaces: Design as landscape architecture* läggs också stor vikt på landskapsarkitektens idé, det går helt enkelt inte att skapa en bra lösning utan ett övergripande koncept (Bernard, Loidl, 2003, sid 166). James Corner (2006) undvarar inte många rader till ämnet men de rader som faktiskt rör ämnet har desto mer tyngd. Det finns ingen anledning att realisera någon planerings- eller designteori

överhuvudtaget om de inte också bottnar i *the imaginary*, fritt översatt *det lekfulla*. Landskapsarkitekten måste behärska det lekfulla, det som lockar fram människors nyfikenhet och upptäckarglädje, upplevelsen av att leva i en fysisk, intim värld. Det går inte att lita på att denna dimension finns färdigt på platsen eller kommer av sig själv (2006, sid. 32). "A good designer must be able to weave the diagram and the strategy in relationship to the tactile and the poetic." (Corner, 2006, sid. 32-33)

Är då landskapsarkitekten fri att likt en konstnär bortse från platsens förutsättningar och helt ägna sig åt sina idéer? Även om författarna som nyss nämnts ger landskapsarkitekten en relativt stor frihet i att tillföra information som inte härstammar från platsen eller människors behov så är det inte utan restriktioner. Även om Filor ser visionen som den viktigaste komponenten så finner vi i samma text också en tydlig begränsning. Visionen måste konstant testas mot befintliga förutsättningar för att avgöra om den håller eller ej (1994, sid 128-129). Stefan Bernard och Hans Loidl talar om hur idéer och visioner ofta kan uppkomma från oväntade håll, till exempel valet av ritmaterial, dagens tidning eller kafébesöket (2003, sid. 29-30). Deras erkännande av de *rådande omständigheterna* (engelska *prevailing conditions*) som något som måste tas i beaktande genom designarbetet ger dock ledtrådar om ett jämfört med Filor liknande förhållningssätt (Bernard, Loidl, 2003, sid. 39). Av de ovan nämnda texterna är *Creative risk taking* den som har den tydligast utpräglade åsikten om att landskapsarkitektens idéer är av ytterst stor vikt men även här syns tecken på att landskapsarkitekten inte får glömma kontexterna *landskap* och *människor* (Krog, 2002, sid. 62-63).

För John Ormsbee Simonds väger kontexten och harmonin i landskapet tyngre än den enskilda landskapsarkitektens koncept (1983, sid. 16-19, 315). Även om han nämner konceptet som den aspekt som har potentialen att göra ett *bra* projekt till ett *mästerligt* så är fortfarande konceptet i lägre rang än platsen. Konceptet är pricken över *i*, men ett projekt kan klara sig bra utan prick (1983, sid. 7). Även Davorin Gazvoda är betydligt mer försiktig med betydelsen av koncept. Han redogör för landskapsarkitektens enligt honom två olika sidor, den konstnärligt kreativa och den naturvetenskapliga men vilken roll den konstnärliga har är snarare en fråga om vilken skala det aktuella projektet rör sig i än en fråga med absolut svar (Gazvoda, 2003, sid. 17-18). Landskapsarkitektens betydelse som den visionära designern trappas ner betydligt när ett projekt närmar sig landskapsplanering (Gazvoda, 2002, sid. 128-129). Sammanfattningsvis tycker de flesta av författarna att landskapsarkitektens idéer och visioner är viktiga men de måste sättas i relation till och testas mot de förutsättningar som finns i det givna projektet.

Platsens förutsättningar

Då landskapet är den kontext i vilket landskapsarkitekten har sin grund är det inte oväntat att alla författarna berör ämnet om platsens förutsättningar. Med utgångspunkt i James Corners teorier om landskapet som sammanhängande processer blir platsens förutsättningar en självklar grund i designprocessen. Även om han för in tanken om *det lekfulla* (2006, sid. 32) så antyder han aldrig att det på något sätt skulle minska betydelsen av platsens förutsättningarna.

The personal, subjective vision must prove its worth against technical and cultural criteria before it can be accepted as a sensible solution to the problem set. (sid. 129)

(Filor, 1994, sid 129)

[...] then we ultimately must confront the messy dilemma of whether the profession's works are to be a service to society or a commentary on society. [...] The recognition of one's own orientation is crucial, since it establishes and regulates the actual physical forms and, therefore, impact of the resulting landscapes, available to the artist/designer.

(Krog, 2002, sid. 61)

Today, however, it is not merely an interest in vegetation, earthworks, and site-planning that we see espoused in various schools of design and planning, but also a deep concern with landscape's conceptual scope; with its capacity to theorize sites, territories, eco-systems, networks, and infrastructure, and to organize large urban fields.

(Corner, 2006, sid. 23)

Davorin Gazvoda (2002) argumenterar för en designprocess, främst skapad för landskapsplanering, som betonar platsens förutsättningar. Landskapsarkitekten skapar genom sina analyser av platsens förutsättningar, och här uppmanar han till kreativitet, ett system där all samlad information när den kombineras bildar en slutlig plan, ett förslag. Processen är transparent vilket innebär att den lätt går att påverka, även av de som ser processen utifrån. Ändras en parameter i systemet ändras också den slutliga planen. Resultatet, fortsätter författaren, är en plan som ger ett liknande resultat även om man skulle byta landskapsarkitekt (Gazvoda, 2002, sid. 128-129). Lägg märke till ordvalet "liknande", det handlar alltså inte om helt identiska förslag.

Stefan Bernard och Hans Loidls (2003) användande av uttrycket *rådande förhållanden* för att beskriva ett projekts förutsättningar innebär att platsens förutsättningar inte kan nekas betydelse. Förutom *platsens fysiska kvalitéer, rättsliga bestämmelser* såsom tomgränser, räknas även *klientens* och *brukarnas* åsikter in. För att reda ut vad som är de egentliga designproblemen och möjligheterna måste landskapsarkitekten på ett kreativt sätt ifrågasätta och undersöka de *rådande omständigheterna*. Det räcker alltså inte med att bara se till klientens, brukarnas eller landskapsarkitektens viljor och önskningar. Platsen i sig väger lika tungt och måste tas i beaktande (Bernard, Loidl, 2003, sid. 39). Även Seamus Filor bekräftar i sin text ett liknande förhållningssätt. Landskapsarkitekten måste väga och prioritera mellan alla de för projektet relevanta intressenterna, där är platsen en självklar sådan (1994, sid. 122–124). Landskapsarkitekten, berättar Krog, har inte råd att förbise eller försumma mötet med platsens förutsättningar trots att mycket av informationen inte går att kvantifiera, är svårtolkad, svår att förutspå och nästintill omöjligt att visa grafiskt (Krog, 2002, sid. 62).

Är då platsens förutsättningar ett nödvändigt ont som endast begränsar landskapsarkitektens idéer? Tvärtom, det finns förvisso element i platsens förutsättningar som inte går att ändra och på sätt och vis kan dessa ses som en begränsning av landskapsarkitektens möjligheter. Samtidigt är det just den typen av begränsningar som istället kan bli en inspirationskälla (Bernard, Loidl, 2003, sid. 7). John Ormsbee Simonds erkänner platsens förutsättningar som en av de absolut största inspirationskällorna. God landskapsarkitektur uppstår i harmoni med platsen, där landskapsarkitekten tagit till vara på och stärkt platsen identitet (1983, sid. 7, 109). Om utgångspunkten i designprocessen är den enskilda platsens unika egenskaper innebär även det att varje lösning blir unik för den platsen (Simonds, 1983, sid. 111).

Filor använder ordet *förnuftig* (engelska *sensible*) för att beskriva en fungerande designvision. Han antyder att designvisionen måste sättas i relation till platsens förutsättningar för att se om den i ljuset av dessa anses logisk (1994, sid. 128–129). Simonds anser att en designvision när den jämförs med platsen ska kännas självklar och naturlig (1983, sid 7). Alla författare ser platsens förutsättningar som en viktig grund till att designa som landskapsarkitekt. Ingen av författarna ser möjligheten, eller kanske faran, med en landskapsarkitekt som bortser från platsen och landskapet.

Composed of ephemeral, temporal, and spatial qualities, the landscape is difficult to describe, evaluate, or interpret. Yet landscape architecture cannot afford to overlook or neglect the very necessary, though admittedly unsettling, confrontation with these interactive, nonmappable, nonquantifiable, and difficult-to-predict components.

(Krog, 2002, sid 62)

A brilliant plan gives evidence of response to all site factors, a clear perception of needs and relationships, and a sensitive expression of all components working well together.

(Simonds, 1983, sid. 109)

Människans behov

Landskapsarkitekten kan endast designa sådant han eller hon själv har förståelse och empati för. För att kunna designa ett zoo för barn måste landskapsarkitekten alltså kunna känna som det förväntasfulla barnet. Se ankorna vaggas och aporna klättra, befinna sig i myllret av människor, skratta och gråta, springa mellan djuren och föräldrarna, och förundras över den lilla ökenrättan som gömmer sig bland stenarna (Simonds, 1983, sid. 111). För John Ormsbee Simonds är *upplevelsen* för människor det centrala, människans relation till sin omgivning. Form och rum har i sig inget värde om det inte kopplas till en upplevelse (1983, sid. 313). Simonds har genom sin bok även ett tydligt fokus på platsens olika förutsättningar men han ställer oftast dessa i relation till att de ska kunna frambringa en upplevelse för människor. Människans behov har en, om inte högre, åtminstone likvärdig prioritering som platsens förutsättningar. Genom att designa för upplevelser, samtidigt se till naturens krav och möjligheter och dessutom sträva efter harmoni i landskapet bildas skönhet. Det vackra i en plats bildas alltså inte av de former som bestäms utan formerna kommer som en konsekvens av ovanstående mål (Simonds 1983, sid. 310-315).

One plans not places, or spaces, or things; one plans – first, the defined use of experience, then the empathetic design of those forms and qualities conceived to achieve the desired result. The places, spaces, or objects are shaped with the utmost directness to best serve and express the function, to best yield the experience planned. (Simonds, 1983, sid. 313)

Stefan Bernard och Hans Loidl har i sin bok *Opening Spaces* (2003) mycket gemensamt med Simonds (1983). Genom båda verken läggs stor vikt vid människans relation till landskapet och sin omgivning och hur detta synsätt är grunden för hur landskapsarkitekten designar. Bernard och Loidl argumenterar också de för att människans upplevelser är centralt. Genom boken diskuteras hur människor upplever olika rumsligheter och formationer av objekt och hur landskapsarkitekten med den vetenskapen kan använda form för att skapa miljöer som uppmuntrar till upplevelser. Här får däremot formen som ett element i sig ett större utrymme än platsens förutsättningar (Bernard, Loidl, 2003). James Corner talar sällan uttryckligen om människan i artikeln men det är uppenbart att han i sitt resonemang kring processer även inkluderar mänskliga, sociala och urbana processer (Corner, 2006, sid. 28–31).

Landscape architecture should be responsive to people's present and future needs, and seek to satisfy these in a manner which adds to their enjoyment of life. (Filor, 1994, sid. 122)

Människor förändras, sociala mönster förändras, ja till med hela samhällen förändras och där, menar Filor, måste landskapsarkitekten i sitt designarbete ha en känslighet och ett öppet sinne. James Corner ser även han denna möjlighet men anser att disciplinen ej lyckats inkorporera det i designarbetet (Corner, 2006, sid. 30). Landskapsarkitekturen måste vara lyhörd inför människans nutida och framtida behov och försöka tillfredsställa dessa för människans bästa (Filor, 1994, sid. 122). Steven Krog däremot, ser att vi har ett val som landskapsarkitekter. Antingen skapar vi landskapsarkitektur som tjänar samhället och därmed alltså sätter människans behov först, eller så kan landskapsarkitekten skapa landskapsarkitektur som en *kommentar* på samhället och då snarare närma sig konstens spelplan (Krog, 2002, sid. 61). Vidare menar han att båda dessa svar tillför något till samhället även om det bara är den första som direkt tillfredsställer människors behov. Genom att kommentera samhället istället för att tjäna får landskapsarkitekten chansen att tillföra något i diskussionen om vad vår mänsklighet är men också utmana människans bild om vad till exempel en park eller gata kan vara (Krog, 2002, sid. 62-63).

Even those who have included the city in the ecological equation have done so only from the perspective of natural systems (hydrology, airflow, vegetational communities and so on). We have yet to understand cultural, social, political, and economic environments as embedded in and symmetrical with the "natural" world. (Corner, 2006, sid. 30)

Steven Krogs (2002) tankar om en landskapsarkitektur som utmanar människan istället för att tjäna återkommer hos ett flertal av författarna, om än i en nedtonad form. Både John Simonds (1983), Stefan Bernard, Hans Loidl (2002) och James Corner (2006) nämner eller diskuterar direkt eller indirekt ordet *intellekt*. Simonds menar att god landskapsarkitektur måste tilltala människans intellekt, skapa längtan, inge hopp och inspirera (Simonds, 1983, sid. 7). En av hemligheterna bakom att skapa god design, menar Bernard och Loidl, är att hitta rätt spänning mellan *enhetlighet* och *variation*. Utan enhetlighet har människan inga referenspunkter, men utan variation finns det inget för människan att upptäcka, att hitta. Hittas balansen, spänningen, mellan dessa två motsatser är landskapsarkitekten på god väg att skapa platser som tilltalar människan. Tillräckligt igenkännande för att hon ska känna sig trygg men tillräckligt varierande för att det ska finnas något att upptäcka (Bernard, Loidl, 2003, sid. 158-162). Även James Corner nämner samma fenomen men med benämningen *det lekfulla* (engelska *the imaginary*) istället. Landskapsarkitekten måste kunna locka fram människans nyfikenhet och väcka hennes fascination för den fysiska världen genom att använda poetik och det taktila (2006, sid. 32-33).

Människans behov nämns inte riktigt lika frekvent men det framgår ändå tydligt i texterna att människan är viktig. Antingen genom att landskapsarkitekten löser människans problem genom design, ägnar sig åt naturvård men då ofta med baktanken att det ska vara tillgängligt för människan eller att landskapsarkitekten utmanar människan genom design, oavsett vilket sätt så riktar det sig till människan.

For me, the reality of the landscape involves exploration of the limits of experience, of what a place can do to me or for me. I am interested in landscape architecture as a three-dimensional discussion of the interaction of persons and the environment but only when news of the world is the topic. I want landscape architects to create settings where I can discover special, unknown aspects of my own perception and understanding.

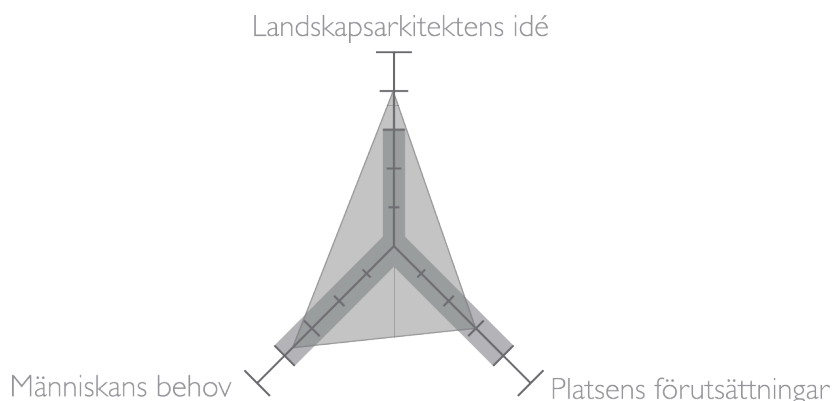
(Krog, 2002, sid. 63)

Sammanställning

Opening spaces: design as landscape architecture

Stefan Bernard, Hans Loidl (2003)

Bokens fokus kretsar kring hur människan upplever och interagerar med sin omgivning och hur landskapsarkitekten med den vetenskapen kan skapa välfungerande miljöer. Alla de ämnen som berörs sätts konsekvent i relation till människan. Platsens förutsättningar är en viktig inspirationskälla men utan en designvision går det inte att skapa god landskapsarkitektur.

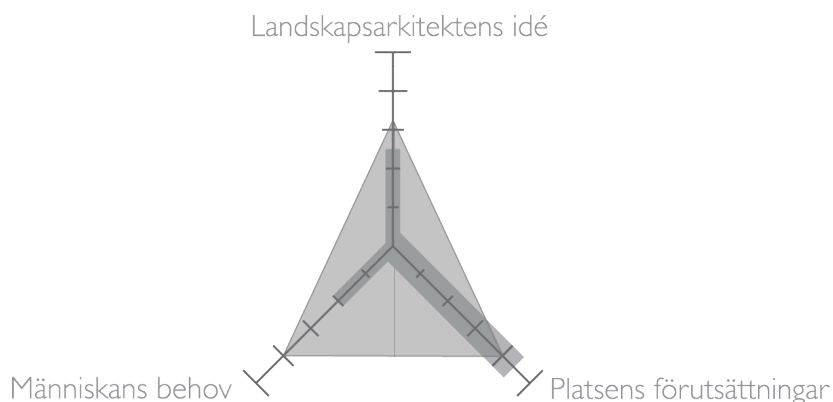
Figur 3. Diagram: Stefan Bernard, Hans Loidl

Landskapsarkitektens idé	Platsens förutsättningar	Människans behov
Perhaps the most important characteristic of any good design is that of the linking idea, the concept, the over-arching theme, the "thread running through": [...] Good landscape architecture is always (also) a spatial/material interpretation, implementation of a theme, an idea. (sid. 166)	It is only by creatively revealing the actual demands behind supposedly indispensable design requirements (prevailing conditions) that makes it possible to establish what the actual design problems are. (sid. 39)	Design (in landscape architecture) involves ordering and arranging things to satisfy people's constant search for coherence, for connections. (sid. 147)

Terra fluxus

James Corner (2006)

Artikeln fokuserar framförallt på att förklara *landskapsurbanismens* ståndpunkt. Landskapet och dess processer är av ytterst stor vikt men landskapsarkitekten får aldrig glömma att han eller hon designar för människor. Oavsett vilken skala landskapsarkitekten arbetar i måste det alltid tas i beaktande att en människa ska använda det. Den fysiska verkligheten får aldrig glömmas bort bland vackra teorier.

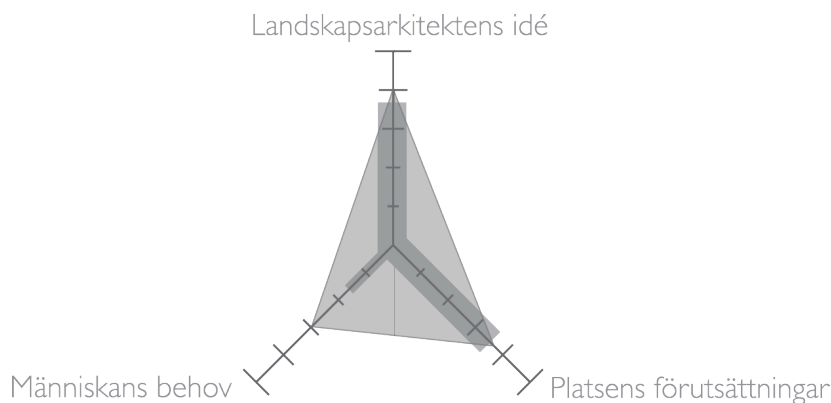
Figur 4. Diagram: James Corner

Landskapsarkitektens idé	Platsens förutsättningar	Människans behov
There is simply no point whatsoever in addressing any of the above themes for their own sake. The collective imagination, informed and stimulated by the experiences of the material world, must continue to be the primary motivation of any creative endeavor. [...] Public space in the city must surely be more than mere token compensation or vessels for this generic activity called "recreation". (sid. 32)	Today, however, it is not merely an interest in vegetation, earthworks, and site-planning that we see espoused in various schools of design and planning, but also a deep concern with landscape's conceptual scope; with its capacity to theorize sites, territories, eco-systems, networks, and infrastructure, and to organize large urban fields. (sid. 23)	Even those who have included the city in the ecological equation have done so only from the perspective of natural systems (hydrology, airflow, vegetational communities and so on). We have yet to understand cultural, social, political, and economic environments as embedded in and symmetrical with the "natural" world. (sid. 30)

The nature of landscape design and design process

Seamus W Filor (1994)

Landskapsarkitektens idé och vision är den viktigaste komponenten i designprocessen eftersom det är den som har potentialen att styra riktningen och föra projektet framåt. Platsens förutsättningar är dock fortfarande viktiga, exempelvis måste visionen konstant testas mot dessa och mot människors behov, men de kan inte på egen hand styra projektets riktning. Textmässigt läggs störst vikt vid designprocessen, han gör även tre korta fallstudier för att påvisa hur olika dessa projekt utvecklas även om förutsättningarna är liknande.

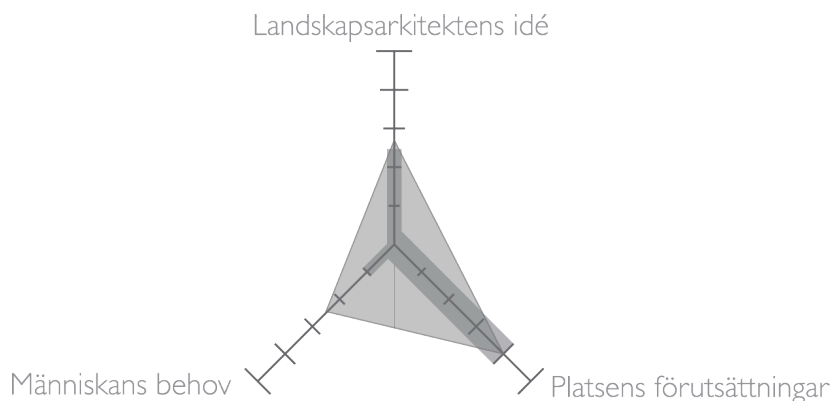
Figur 5. Diagram: Seamus W. Filor

Landskapsarkitektens idé	Platsens förutsättningar	Människans behov
So, to conclude this paper, I would suggest that the Design Vision is the most important component of the design process. (sid. 129)	The personal, subjective vision must prove its worth against technical and cultural criteria before it can be accepted as a sensible solution to the problem set. (sid. 129)	Landscape architecture should be responsive to people's present and future needs, and seek to satisfy these in a manner which adds to their enjoyment of life. (sid. 122)

Characteristics of modern landscape architecture and its education

Davorin Gazvoda (2002)

Gazvoda talar om landskapsarkitekten som ett yrke med både konstnärliga och naturvetenskapliga dimensioner. Det är angeläget för landskapsarkitekten att inte delas upp i flera yrken, bredden är yrkets styrka. Det är viktigt med en rigorös och kreativ analys av platsens förutsättningar i designprocessen. I landskapsplaneringsprojekt är landskapsarkitekten som visionär av mindre vikt. Där är det platsens förutsättningar som i princip helt styr hur förslaget kommer utvecklas.

Figur 6. Davorin Gazvoda

Landskapsarkitektens idé	Platsens förutsättningar	Människans behov
A landscape architect, who is educated and trained in the field ranging from landscape planning and ecology to landscape design and techniques, can think of various subdivisions of our profession based on the actions we take, the scales we use and the products we make. (sid. 118)	Natural processes can and must be presented in our final drawings, maps, and plans. Even a planting plan, for example includes temporal change-growth of plants—although it is shown as one final stage of the vegetation. (sid. 132)	<i>Författaren behandlar i artikeln inte i någon större grad hur landskapsarkitekten i designprocessen förhåller sig till människans behov.</i>

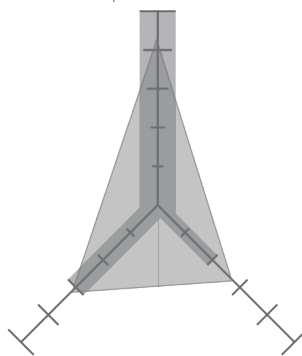
Creative risk taking

Steven Krog (2002)

Även om Krog erkänner platsens förutsättningar som viktiga så har landskapsarkitekten alltid rätt att välja vad han eller hon själv vill. Med sin design kan landskapsarkitekten välja att tjäna samhället eller kommentera det. Båda bidrar till människan men fyller olika behov. Han önskar även se en landskapsarkitekt som i sin design och i sitt arbete vågar ta fler och större risker. Designprocessen ger inga svar, den ger bara information.

Landskapsarkitektens idé

Människans behov

Platsens förutsättningar

Figur 7. Diagram: Steven Krog

Landskapsarkitektens idé	Platsens förutsättningar	Människans behov
[...] then we ultimately must confront the messy dilemma of whether the profession's works are to be a service to society or a commentary on society. [...] The recognition of one's own orientation is crucial, since it establishes and regulates the actual physical forms and, therefore, impact of the resulting landscapes, available to the artist/designer. (sid. 61)	Composed of ephemeral, temporal, and spatial qualities, the landscape is difficult to describe, evaluate, or interpret. Yet landscape architecture cannot afford to overlook or neglect the very necessary, though admittedly unsettling, confrontation with these interactive, nonmappable, nonquantifiable, and difficult-to-predict components. Along with stewardship must come respect for our interaction and participation with the land. (sid. 62)	For me, the reality of the landscape involves exploration of the limits of experience, of what a place can do to me or for me. I am interested in landscape architecture as a three-dimensional discussion of the interaction of persons and the environment but only when news of the world is the topic. I want landscape architects to create settings where I can discover special, unknown aspects of my own perception and understanding. (sid. 63)

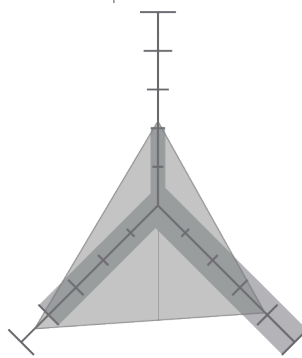
Landscape architecture: a manual of site planning and design

John Ormsbee Simonds (1983)

Simonds fokus kretsar kring människans behov och platsens förutsättningar. En landskapsarkitekt planerar inte platser utan snarare upplevelser. Stor vikt läggs även vid platsens harmoni och karaktär. En landskapsarkitekt designar så att platsen karaktär behålls eller förstärks. En designvision kan förstärka ett projekt, men är inte det viktigaste. Där står platsen och människan.

Landskapsarkitektens idé

Människans behov

Platsens förutsättningar

Figur 8. Diagram: John Ormsbee Simonds

Landskapsarkitektens idé	Platsens förutsättningar	Människans behov
Masterful planning examines each project in the light of an inspired and inspiring vision, solves each problem as a part of a total and compelling concept which upon consideration should be self-evident. (sid. 7)	A brilliant plan gives evidence of response to all site factors, a clear perception of needs and relationships, and a sensitive expression of all components working well together. (sid. 109)	One plans not places, or spaces, or things; one plans – first, the defined use of experience, then the empathetic design of those forms and qualities conceived to achieve the desired result. The places, spaces, or objects are shaped with the utmost directness to best serve and express the function, to best yield the experience planned. (sid, 313)

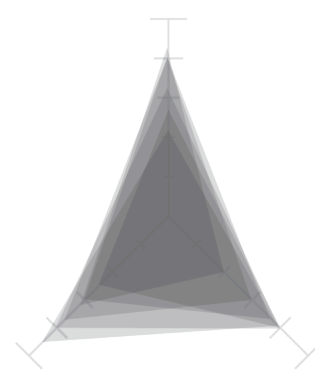
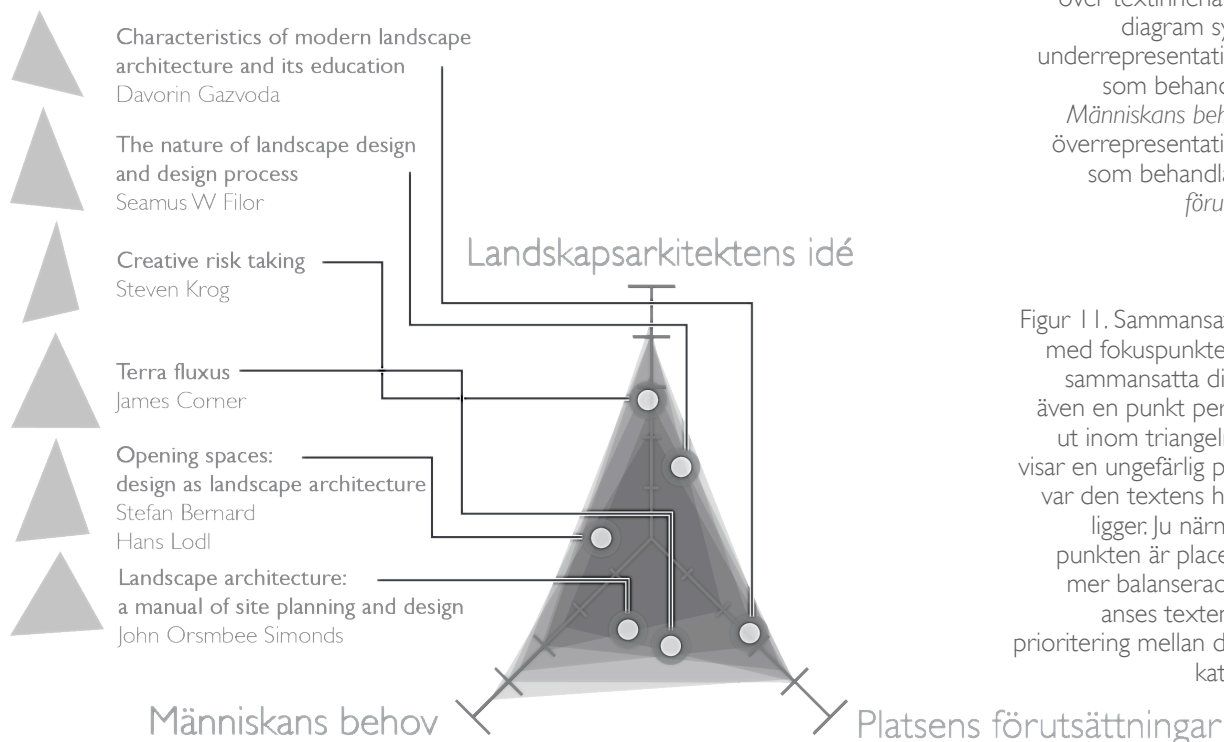
Avslutande diskussion och reflektion

Målet med den här uppsatsen har varit att skapa ett underlag för vidare studier och diskussion, en sorts introduktion som syftar till att skapa en större förståelse kring hur landskapsarkitekten på olika sätt kan förhålla sig till designprocessen och hur han eller hon kan väga olika *komponenter* mot varandra. Genom litteraturstudiet har olika författares enskilda texter ställts mot varandra utifrån tre teman: *landskapsarkitektens idé*, *platsens förutsättningar* och *Människans behov*. Vad går det att dra för slutsatser utifrån detta?

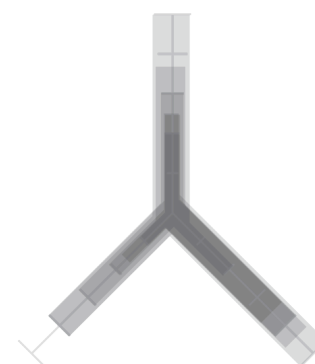
Slutsatser

I de sammansatta varianterna av texternas diagram (Figur 8,9) framträder en relativt välbalanserad fördelning i form av en förhållandevis likbent triangel. Både innehållsmässigt och åsiktmässigt är de tre utvalda rubrikerna väl representerade, med reservation för *Människans behov* som är aningen underrepresenterad. Vad betyder då detta? Tycker författarna överlag väldigt lika? Svaret på den frågan blir både *ja* och *nej*. Ett förenklat svar skulle kunna vara att texterna inte är helt överens men de tänker på samma sätt, och med en liknande grund.

Det går att urskilja tendenser men problemet är att de går åt alla håll. Att hitta ett gemensamt övergripande förhållningssätt till designprocessen utifrån dessa författare är nästintill omöjligt. Skulle den presenteras bygger den ändå på så små skillnader att den knappast kan ses som särskilt relevant. Bland texterna finns som sagt många olika åsikter och det är långtifrån alltid dessa går väl ihop. Ett exempel på ett sådant fall är Simonds ideal om att alltid se till platsens karaktär (1983, sid. 7, 109) jämfört med Steven Krogs (2002) tankar om en landskapsarkitektur som närmar sig konsten spelområde, en landskapsarkitektur som vågar utmana och därför kan bortse vid vissa krav vid behov. Eller Filor som ser landskapsarkitektens vision som en av de absolut viktigaste komponenterna i designprocessen (1994, sid. 129) medan det för Simonds är viljan att skapa

Figur 9. Sammansatt diagram över Fokus. – Diagrammet visar en relativt balanserad spridning, dock med en viss underrepresentation i nedre vänstra hörnet, *Människans behov*.

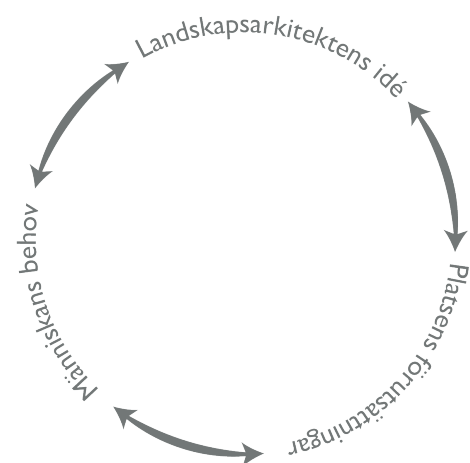
Figur 10. Sammansatt diagram över textinnehåll. – I detta diagram syns en viss underrepresentation av text som behandlar ämnet *Människans behov* och en överrepresentation av text som behandlar *Platsens förutsättningar*.

Figur 11. Sammansatt diagram med fokuspunkter – I detta sammansatta diagram har även en punkt per text satts ut inom triangeln. Punkten visar en ungefärlig position för var den textens huvudfokus ligger. Ju närmre mitten punkten är placerad desto mer balanserad och *jämn* anses texten vara i sin prioritering mellan de tre olika kategorierna.

upplevelser för människor som står i centrum (1983, sid. 313). Davorin Gazvoda (2002) å andra sidan, nämner aldrig i sin artikel människan förutom i förbifarten.

Undersöker vi diagrammet på föregående sida (figur 10) där ungefärliga fokuspunkter satts ut för varje text utifrån den tolkning som gjorts under textbehandlingen syns även där att även om triangeln är någorlunda jämn så finns det definitivt olika viljor. Jämförs däremot texternas enskilda figurer syns istället sex trianglar som trots sina olikheter har mycket gemensamt i sina former. Även om alla har en egen form, och även om deras fokuspunkt hamnat på vitt skilda platser i det spektrum som angetts så liknar de varandra förvånansvärt mycket. Det är i den insikten vi hittar *ja*-delen i svaret på frågan från föregående sida.

Det verkar som att författarna, oavsett hur mycket de än propagerar för en av de tre kategorierna inte kan släppa de andra två helt och hållet. Det blir ännu tydligare då många av författarnas argument berör flera av kategorierna samtidigt, detta har medfört en viss repetition i litteraturstudiet. Visionen är viktigast, men den måste testas mot platsens förutsättningar (Filor, 1994, sid. 129). Att skapa upplevelser för människor är huvudmålet för en landskapsarkitekt, men med en vision kan projekt nå nya och ännu högre höjder (Simonds, 1983, sid. 7). Landskapsarkitekten är fri att närma sig konsten istället för att tjäna samhället. Varför då? För att fördjupa vår kunskap och insikt i vår mänsklighet, återigen tillbaka till människan (Krog, 2002, sid. 62). James Corner lägger en oerhört stor vikt vid att diskutera hur ett annat synsätt på landskap och processer skulle kunna förvandla sättet på vilket städer och landskap planeras men i artikelns sista meningar kommer en svängning. Att göra detta, utan att samtidigt se till människans behov av att få upptäcka och uppleva, ja då är det ingen idé att ens försöka (Corner, 2006, sid. 32–33).

Figur 12. Cirkel av förhållanden – Cirkeln symboliserar att ingen av de tre kategorierna är sig själva nog. Det är först i relation till varandra som de kan fungera på ett tillfredsställande sätt.

De tre kategorierna *landskapsarkitektens idé*, *platsens förutsättningar* och *människans behov* är alla viktiga aspekter i designprocessen, där är författarna tydliga. Det handlar inte om en tävling mellan vilken som väger tyngst utan snarare insikten om att ingen av de tre fungerar fullt ut utan de andra två. Relationen mellan dessa tre är det viktiga. Det är ju landskapet som landskapsarkitekten formar, hur kan platsens förutsättningar helt räknas bort? Och hur kan landskapsarkitekten hålla en sådan distans till ett projekt att han eller hon inte på något sätt influerar processen med sina tankar? Och är inte landskapsarkitekten själv människa? En människa som designar och skapar åt andra människor. Det verkar som om landskapsarkitektens kreativa skapande är tätt knutet till en känsla av ansvar inför olika kontexter. Hur landskapsarkitekten förhåller sig till designprocessen verkar vara högst personligt. Att hitta *ett* absolut svar som passar hela landskapsarkitekturdisciplinen är inte bara en omöjlighet, det är inte heller särskilt relevant.

Till sist, personligen tror jag att Davorin Gazvoda berör en viktig punkt när han nämner landskapsarkitektens kunskapsbredd som en nyckel till yrkets kompetens. När jag ser den förvånansvärt vackra triangeln, som bildats av författarnas av mig tolkade förhållningssätt till sitt skapande (figur 8, 12), så liknar den ju mer jag ser den, landskapsarkitekten själv. Den innehåller landskapet, människan, idén och all kunskap däremellan. Den har till och med, passande nog, något diffusa kanter. Formen är tillräckligt konkret för att visa vad landskapsarkitekten är men diffus nog för att ge utrymme till innovation och diskussion. Hur vi som landskapsarkitekter förhåller oss till designprocessen kommer alltid att vara en fråga att diskutera, särskilt i ett yrke som har diffusa kanter.

Figur 13. Diagram över fokus, som symbol för landskapsarkitekten

Metoddiskussion

I början av detta arbete var kvalitativa intervjuer i samtalsform eller gruppdiskussioner på tal som tänkbara metoder för att kunna diskutera uppsatsens frågeställningar. Ganska snart insåg jag dock att detta inte på ett tillfredsställande sätt skulle gå att genomföra inom ramen för en kandidatuppsats. För att hålla den typen av intervjuer krävs av intervjuaren att han eller hon kan resonera och diskutera kring ämnet på ett övertygande sätt, jag behövde själv var betydligt mer insatt än vad jag var. Därför skiftade metoden till ett litteraturstudie. Studien ses som en förberedelse, en introduktion till ämnet för att skapa bra förutsättningar till samtal och intervjuer kring frågeställningarna vid ett framtida tillfälle. Litteraturstudiet har gett mig chansen att skapa mig en bild av ämnet och hur resonemangen kan föras. Hade intervjuer genomförts hade det medfört att litteraturstudiet och därmed också min förberedelse inför intervjuer hade behövts kortas ner drastiskt. Intervjuer hade också medfört att det blivit färre personer som kommit till tals, litteraturstudiet gjorde det möjligt att ta i beaktande fler än två-tre personer.

Det hermeneutiska förhållningssättet (Davidsson, Patel 2003, sid 28-31) och den kvalitativa behandlingen (Davidsson, Patel 2003, sid 118-125) har varit en stor tillgång men även bidragit till en del nervositet. Kombinationen medför att det finns ytterst få absoluta fakta, nästintill inga siffror eller annan "säker" fakta och mycket bygger på tolkning. Det har på sätt och vis underlättat då ämnets frågeställningar är av en mer diskussionsartad och filosofinriktad karaktär men det har samtidigt medfört en osäkerhet inför vad som går att skriva utan att falla utanför *akademisk praxis*. Diagrammen och sammanfattningarna i kapitlet *Sammanställning* kom till just för att konkretisera och strukturera upp i alla fall en del av informationen.

Källkritik

Som det tidigare nämnts i *Avgränsningar* har denna uppsats inte för avsikt att försöka täcka in hela landskapsarkitekturdisciplinens hela sfär av olika tankar och teorier. Utgångspunkten för ett sådant ställningstagande kommer dels från Filor, där han i sin artikel *The Nature of landscape design and design process* nämner att det finns lika många modeller för designprocessen som det finns landskapsarkitekter (Filor, 1994, sid 123). I kombination med Lawson som i sin bok *How designers think* går ännu ett steg längre och gör skillnad på *folklig/hantverksmässig design* och *professionell design* (Lawson, 1980, sid 11-17) skapades argument för att *design* ur denna synvinkel är något som de allra flesta människor kommer i kontakt med, om än omedvetet. Då landskapsarkitekter i synnerhet använder sig av designteorier blir frågan om hur han eller hon förhåller sig till sin designprocess en fråga som rör alla landskapsarkitekter. Om då alla landskapsarkitekter behöver förhålla sig till ämnet, medvetet eller omedvetet, då är det inte längre lika relevant att försöka täcka in hela landskapsarkitekturdisciplinen. Istället blir det relevant att välja litteratur som skapar ett intressant samtal sinsemellan. Det är på dessa premisser litteraturen valts.

För att hitta i text välutvecklade resonemang som därmed är lättare att diskutera mot varandra har litteraturen främst sökts i böcker och artiklar som riktar sig mot yrkesverksamma eller i ämnet insatta personer. Källor har exempelvis hämtats från *Landscape and Urban planning* samt Simon Swaffields *Theory in landscape architecture: a reader*. Den tolkande läsningen har medfört att jag kunnat använda mig av texter vars syfte från början inte är att diskutera uppsatsens frågeställningar men som i sin text berör ämnet. För att skapa en större förståelse för ämnet har läsningen av litteratur som sedan inte tagits med i studien varit av stor vikt.

Avsaknaden av svenska källor är delvis olycklig då olika länder till viss del har olika ideal. I just det här fallet har det dock inte setts som ett oöverkomligt problem. Då den naturliga fortsättningen på detta arbete föreslås vara just intervjuer och diskussion genom samtal kan det snarare istället bli en fördel. I samtal med informanter kan kopplingar och jämförelser göras med författare och landskapsarkitekter

som inte härstammar från eller lever i den svenska kulturen. Det finns här en potential att det skulle kunna fördjupa samtalet.

Vidare studier

Under arbetets gång har många intressanta frågeställningar som grundtexterna berört kapats bort eller inte diskuterats i någon större utsträckning för att inte skapa en alltför rörig text. Exempel på sådana ämnen är Steven Krogs frågeställning kring huruvida landskapsarkitekten faktiskt ska närma sig konsten och vad det då innebär för uttrycket i landskapsarkitekturen (2002). Andra tänkbara frågeställningar är till exempel hur landskapsurbanismen påverkar landskapsarkitektens förmåga att vara visionär, skapar teorierna om landskapet som processer mer eller mindre frihet för landskapsarkitekten att skapa?

I ett tidigare skede var arkitekten och teoretikern Peter Eisenmann (1983) inkluderad i litteraturstudiet med sina tankar kring dekonstruktivismen. De tankarna han behandlade kretsade kring vad som skiljer en byggnad från arkitektur. Allt som konstnären skapar är konst, men allt som arkitekten skapar är inte arkitektur, det kan vara bara byggnad. Det är när byggnaden övergår från att bara tillgodose ett behov och erbjuda funktioner som arkitektur skapas (Eisenmann, 1983). Denna frågeställning skulle kunna översättas till landskapsarkitektur. När blir exempelvis ett torg landskapsarkitektur och när är det bara ett torg?

En fördjupning i designprocessen kan också anses som högst relevant. Lawson (1980) hävdar, genom att påkalla tidigare forskning, att de vanligaste diagrammen och förklaringarna av designprocessen knappast hjälper designern själv utan bara de som studerar designprocessen. Designern kan få ut lika mycket av diagrammen som ett barn kan lära sig gå genom att studera bilder. Vidare har det visat sig genom försök att många av de vanliga förklaringarna till hur designprocessen fungerar snarare liknar en vetenskapsmans arbetsprocess än en designers (Lawson, 1980, sid. 22–35). Det finns fog för att ifrågasätta, problematisera och undersöka hur landskapsarkitekten men framförallt kanske landskapsarkitektutbildningarna lär ut design. Tränas landskapsarkitektstudenter i en designprocess som främjar ett vetenskapligt eller designinriktat tänkande? Tjänar landskapsarkitekturket mest på att använda sig av ett vetenskapligt eller designmässigt tänkande, och hur påverkar det gestaltning och planering av fysiska miljöer.

Ett tänkbart sätt att fördjupa sig i uppsatsens frågeställning förutom de tidigare nämnda intervjuerna skulle kunna vara att fråga sig hur olika sätt att prioritera i designprocessen påverkar det färdiga förslaget. Vad blir de fysiska konsekvenserna av att prioritera exempelvis människans behov istället för landskapsarkitektens idé? Hur påverkas formerna när platsens förutsättningar sätt först?

Avslutande reflektion

Processen som lett fram till detta arbete har inte varit utan hinder. Jag valde att skriva om ett ämne som jag verkligen var intresserad av, oavsett hur svårt eller lätt ämnet verkade vara. Valet föll på det ämne du just läst om och det visade sig kräva en hel del tankearbete. Tanke i att försöka konkretisera vad det exakt var jag skrev om men också tanke i den mening att få ämnet att passa in i en akademisk miljö. Det har inneburit mycket frustration men också många spännande insikter. Jag har fått en större förståelse inför komplexiteten som finns både i landskapet, landskapsarkitekten och inte minst designprocessen. Precis som mitt mål angav känner jag i efterhand att jag nu på ett mer konkret sätt kan diskutera ämnet och föra ett resonemang kring det. Intressant är också att jag nog lärt mig minst lika mycket från den litteratur som sedan inte kommit med i uppsatsen som från själva uppsatsen i sig. Diskussioner med seminariegruppen och handledare har varit oumbärliga i att försöka konkretisera och problematisera ämnet.

Uppsatsen har gett mig möjligheten att få undersöka ett ämne som jag burit med mig under mina tre år på Alnarp. Att i text få diskutera hur olika landskapsarkitekter faktiskt kan förhålla sig till olika förutsättningar och situationer, att se att det är långtifrån självklart hur landskapsarkitekten designar. Det har varit ett arbete som startar tankar och diskussioner, inte bara mina tankar utan även tillsammans med handledare och i grupp. En diskussion jag tror är utvecklande för alla som är och blir inblandade. Som avslutning vill jag upprepa citatet från *Creative risk taking* som återfinns i inledningens första kapitel. Inte för att citatet är själva frågeställningen, för det är det inte, utan för att du nu när du läst denna uppsats kanske lättare kan föra ett resonemang kring den typen av frågeställningar. Det är förhoppningen.

”Why are there so few manmade landscapes which persuade us to launch a purposeful excursion or cause us unexpectedly to change an itinerary? Why are there so few fascinating, new landscapes that we must see? And why do many of those which are provocative so often come from the pens of building architects –Ambasz, Rob and Leon Krier, and SITE, to mention a few? Or from the so-called Earth Artists who manipulate large-scale earth forms?” (Krog, 2002 sid. 58)

Referenser

Tryckta källor

Bernard, Stefan; Loidl, Hans-Wolfgang (2003) *Opening spaces: design as landscape architecture*. Basel: Birkhäuser - Publishers for architecture

Burns, J. Carol; Kahn, Andrea (2005) *Site Matters: Design concepts, histories and strategies*. New York: Routledge.

Davidsson, Bo; Patel, Runa (2003) *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

Eisenman Peter (1983). Essay by Peter Eisenman. *Design quarterly* 122. 16-17

Filor, W. Seamus (1994) The nature of landscape design and design process. *Landscape and Urban Planning* 30. sid. 121-129

Gazvoda, Davorin (2002) Characteristics of modern landscape architecture and it's education. *Landscape and Urban Planning* 60. sid. 117-133

Krog, Steven (2002) Creative risk taking. i: Swaffield Simon, *Theory in Landscape Architecture: a reader* sid. 58-64. Philadelphia: University of Pennsylvania Press

Landscape Architecture Foundation (2009) *On Site: Landscape Architecture Europe*. Basel. Birkhäuser

Lawson, Bryan. (1980). *How Designers Think: The Design process demystified*. London. Architectural Press

Simonds, Ormsbee John (1983) *Landscape architecture: a manual of site planning and design*. New York: McGraw-Hill Professional

Elektroniska källor

Corner, James (2006) Terra fluxus, I: Waldheim Charles, *The Landscape Urbanism Reader* 21-33. New York: Princeton Architectural Press, [online] tillgänglig via: <http://www.scribd.com/doc/75013701/The-Landscape-Urbanism-Reader>. [2012-04-23].

Council of Europe, Europe landscape convention [online] <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/176.htm>, [2012-05-06].

George A. Smathers Libraries, A Guide to the John Ormsbee Simonds Collection [online] tillgänglig via: <http://web.uflib.ufl.edu/spec/manuscript/guides/Simonds.htm>, [2012-05-06].

Field operations, Studio/James Corner – Principal [online] tillgängligt via: <http://www.fieldoperations.net/>, [2012-05-06].

Steven R Krog – Landscape architect PC, About us [online] tillgängligt via: <http://stevenkrog.com/office/about-us/>, [2012-05-06].